

Wilhelm Helander, Juha Leiviskä, arkkitehdit SAFA
Ratakatu 19, 00120 HELSINKI
puh. 09-630722, helander.leiviska@kolumbus.fi

VANHA KIRKKO, HELSINKI
SISÄTILOJEN MUUTOKSIA
LUONNOKSET

Muistio 2.6.2022

Tehtävän taustaa

Helsingin seurakuntayhtymän kiinteistötoimisto on kiinnittänyt toimistomme Helsingin Vanhan kirkon sisäpuolen korjauksen ja muutoksen arkkitehti- ja työmaatehtäviin. Työhön osallistuu MaalausValvonta Laeslehto. Toimeksiannon mukaan ”korjauksessa on tarkoitus toteuttaa käyttäjän haluamat muutostyöt. Pääasiassa on kyse alttarialueen muutostöistä sekä penkkirivien muutostöistä kirkkosalin takaosassa. Koska kyse on merkittävistä muutoksista kirkkosalissa, on kyseiset muutokset alistettava tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen käsittelyyn”.

Työn lähtökohtia ja käyttäjien toiveita tarkasteltiin paikan päällä 24.3.2022 pidetyssä katselmuksessa. Siihen osallistuivat Tuomiokirkkoseurakunnan ja seurakuntayhtymän kiinteistötoimiston edustajat, intendentti Anna-Maria Kymäläinen Museoviraston edustajana sekä suunnittelijat.

Käyttäjien toiveita esitteli erityisesti Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan tuomiorovasti Marja Heltelä. Alttarialueeseen liittyy erityisesti kaksi toivetta: Ensinnäkin mahdollisuus irrottaa alttaripöytä takaseinästä niin, että sen takana voidaan suorittaa toimituksia kasvot kirkkosaliin päin. Toiseksi sakaristosta johtavan vanhan oviaukon avaaminen käyttökuntoon alttarialueen kirkkosalista katsoen oikealla puolella ja kulkuyhteyden avaaminen myös sitä kautta alttarialueelle.

Kirkkosalin sisääntulopäähän kohdistuu seuraava toivomus: Osa penkeistä tulisi voida poistaa lehterin alapuoliselta alueelta. Näin syntyisi avointa, irtokalustein varustettavaa tilaa, jota voitaisiin käyttää erilaisiin seurakuntalaisten kokoontumisiin. Myös sisääntuloaluetta väljennettäisiin. Taustalla on se, että läheisen seurakuntatalon tiloista ollaan osaksi luopumassa ja osa toiminnoista siirrettäisiin Vanhan kirkon kirkkosaliin. Toimenpidettä ja sen tavoitteita verrattiin Tampereen Vanhassa kirkossa toteutettuihin muutoksiin. (Siellä kirkkosalin sisääntulopäässä voidaan järjestää vieläpä kahvitilaisuuksia yms.)

Katselmuksessa tehtävän lähtökohtia pidettiin mahdollisina. Kirkkosalin sisääntulopään järjestelyistä arkkitehti esitti alustavasti ajatuksen, että sisääntulon kohdalta lehterialueen alta poistettaisiin vain yksi penkkirivi tilan väljentämiseksi. Väljemmät kokoontumistilat syntyisivät sen sijaan lyhentämällä penkkirivejä sivuseinien edustalta. Näin sisääntulonäkymä kirkkosaliin, jossa penkkien päätyjen rivillä on tärkeä osuus, säilyisi ehjänä. Sivuilla olevat penkkirivien osat ovat nykyisin käytön kannalta toisarvoisia, niistä ei ole

vapaata näkymää alttarialueelle päin. Ajatus sai kannatusta, ja se on nyt esitettävän luonnoksen lähtökohtana.

Hankkeen etenemisen vaiheista

Luonnosten laatiminen on edellyttänyt tarkistusmittauksia paikan päällä. Seurakuntayhtymän arkistosta saatavat, nykytilannetta esittävät pohja-
piirustukset ovat epätarkkoja eivätkä ne kaikilta osin pidä paikkaansa. On harkittava, voidaanko ennen tarkempien toteutuspiirustusten laatimista teettää kirkon sisätiloja koskeva tarkempi mittaustyö.

Sen arvioiminen, miten muutokset vaikuttavat suojellun rakennuksen arvoihin, edellyttää sisätiloja koskevaa rakennushistorian selvitystä. Arkkitehti on suorittanut arkistotyön. Sen perusteella on laadittu tiivistetty rakennushistoriaselvitys, päiväyksellä 10.5.2022.

Alustavat luonnokset oin esitelty rakennuttajalle ja käyttäjille kokouksessa 31.5.2022. Nyt tarkistetuista luonnoksista selviävät esitetyt muutostoimenpiteet. Luonnokset lähetetään nyt Museovirastoon lausuntoa varten. Museo-
viraston kannanotosta selvinnee, onko esitettäviä muutoksia pidettävä oleellisina muutoksina, joista edellytetään Kirkkohallituksen lausuntoa.

Vasta sen jälkeen, kun esitetyille toimenpiteille saadaan viranomaisten kannanotot, siirrytään yksityiskohtaisempaan toteutussuunnitteluun. Yksityiskohtaisemmat suunnitelmat esitetään tarvittaessa Museovirastolle.

Muutoskohdat

Alttarialue

Alttaripöytää voidaan siirtää irti taustaseinästä ja samalla kaventaa. Puu-
rakenteista taustaseinää alttaripöydän kohdalla jouduttaneen paikkaamaan ja maalaamaan uudestaan. Alttaripöytä on siirrettävissä, joten se voidaan tarvittaessa myös sijoittaa vanhaan tapaan taustaseinää vasten.

Sakaristosta kirkkosaliin johtava vanha, kirkkosalista katsoen oikeanpuoleinen oviaukko voidaan avata uudestaan. Alttarialueen ja sakariston välisen korkeuseron vuoksi oviaukon kohdalle on tehtävä porrasaskelma, samaan tapaan kuin alttarialueen vasemmalla puolella. Vanhan, nyt umpeen pannun oven säilyneistä osista voidaan koota uusi ovi, tai sitten tehdään uusi puuovi vanhoja profiileja noudattaen.

Uuden kulkuyhteyden avaaminen alttarialueelle sen kirkkosalista katsoen oikealle puolelle edellyttää alttarikaiteen lyhentämistä. Katkaisukohtassa otetaan huomioon kaiteen pystyosan peilijako.

Sakaristo

Oviaukon uudelleen avaaminen aiheuttaa muutoksia myös sakariston puolella. Seinien panelointia puretaan aukon kohdalla ja pielet korjataan. Oven viereinen, professori Aarno Ruusuvooren suunnittelema korjausvaiheesta ilmeisesti periytynyt kaapisto vesipisteineen siirretään, sitä täydennetään tai se korvataan uudella.

Kirkkosalin sisäänkäyntipää

Yksi penkkirivi poistetaan ja kuutta penkkiriviä lyhennetään. Takimaisen penkkirivin penkit, joissa on eräänlainen takaseinä, siirretään lyhennettyinä uuteen asemaan. Penkkirivien päädyt asennetaan uusiin kohtiin. Takimaisen penkkirivin paneelijako otetaan huomioon. Näin menetellään symmetrisesti kirkkosalin molemmin puolin. Puulattiaa on korjattava ja maalattava uudestaan.

Syntyvät uudet, avoimet toimintatilat kalustetaan yhtenäisillä, puurakenteisilla tuoleilla ja pöydillä. Tuoleiksi soveltuvat esimerkiksi Alvar Aallon Artek 611 tuolit, niitä on seurakuntayhtymän kirkkosaleissa käytetty, esimerkiksi Tuomiokirkon itäisessä kappelissa tilaan sopivalla tavalla petsattuina.

Kirkkosalin takaseinän ulkoseinien puoleiset seinäsyvennykset molemmin puolin varustetaan puupaneloiduilla säilytyskaapistoilla, jotka palvelevat muodostettavia toimintatiloja. Kaappien mitoituksessa otetaan huomioon taustaseinien peilijako.

Muut toimenpiteet - ja mitä ei tehdä

Toimenpiteet edellyttävät paikallisia puukorjauksia ja uudelleen maalauksia.

Kirkkosalin ja sakariston pintoja ja nykyistä, vakiintunutta väriasua ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa milteään osin.

Sisäänkäyntialueen uudet toiminnot kaipaavat aputiloja. Niitä ei mahdollisten pienten kaapistojen lisäksi ole lähietäisyydellä toteutettavissa. Sisääntuloalueen oikealla puolella heti seinän takana on kirkon sähköpääkeskus, se on aivan täynnä laitteistoja, eikä se siten sovellu aputilaksi. Toisella puolella sijaitsee nykyisin odotushuone, jonka kautta portaat johtavat urkuparvelle. Tilaan ei ole sovitettavissa muuta toimintaa.

Toiminnan kannalta olisi eduksi, jos ehdotetut, toimintatiloja palvelevat uudet kaapistot joltain osin voitaisiin varustaa vesipistein. Tästä ajatuksesta on kuitenkin luovuttu, koska vesi- ja viemäri liittymien toteuttaminen näillä paikoilla olisi hyvin hankalaa.

Kirkkosalin valaisinten valonlähteitä on äskettäin uudistettu. Valaistus odottaa kuitenkin hienosäätöä.

LIITTEET

Pohjapiirustus, jossa ehdotetut muutokset on esitetty
Yhteenveto sisätilojen historiallisista vaiheista

2.6.2022

Wilhelm Helander, arkkitehti, pääsuunnittelija
Jaakko Penttilä, arkkitehti